ז: המקנא פרק ראשון סוטה

מה להלן בשבעים ואחד. מימה אמאי לא תני להו לסוטה וזקן ממרא בפ"ק דסנהדרין (דף כ.) בהדי הני דהוו בנ"ד של שבעים ואחד וי"ל משום דגמר של סוטה וזקן ממרא לא היה בבית דין של שבעים ואחד. קשיא דילפינן מזקן ממרא אית לך למימר גבי סוטה שהמקום גורס כמו גבי זקן ממרא ולכך היו מעלין אותה לנשכת הגזית מ"מ שפקו המיס המרים מיום שנגלה סנהדרין ושכה לה בתנות כדאמר בפרק היו בודקין (סנהדרין דף מח.) לפי שלא רצו לדון דיני נפשות לפי שהמקום גורס ובפרק בתרא דמכילתין (לקמן דף מז.) אמרינן דרבן יוחנן בן זכאי הפסיקן וקודם גלות סנהדרין אומר בפרק היו בודקין (שם מח.) דרבן יוחנן בן זכאי תלמיד יושב לפני רבו היה ולא מקרי רבן וגרלה לאיזה לא היה מעבב ואם לא היו מאיימין כלל אעפ"כ היתה שותה הילכך היתה נוהגת אפי' לאחר גלות:

לא עבר זר בתוכם. פירש ר"י(ז) בשם רבי שמואל שרלאונן ויהודה בחלוקת יחזקאל שרלאונן ויהודה שכנים: **שמעת** מינה כותבין שובר. מימה והא הכא לא אפשר בלא שובר אם היא אומרת אבדה כתובתי ומה יכוף אותה להחזיר כתובתה בשלמא לוה בעלמא מעכב הפרעון עד שיחזיר מלוה את השטר אבל כאן אין פרעון שהרי כאן אבדה כתובתה והיכא דלא אפשר דברי הכל כותבין וי"ל שהיה יכול לעכב את הגט אלא עד שתחזיר לו הכתובה אבל תמיה ליפוש מאי דמסיק במקום שאין כותבין כתובה כותבין שובר למה לי למיכתב שובר יקרע הגט וימצוה עליו גיטא דגן דקרעינהו לא משום דגיטא פסולא הוא אלא דלא תהדר ותגבי ביה זימנא אחריתי דאלמרינן בפ' הכותב (כתובות דף פט.) ובפרק קמא דבבא מציעא (דף יח.) וי"ל דהכא מיירי מן הסכנה ואילך דאמר בפרק הכותב (כתובות דף פט.) דגובה בעדי גירושין אפילו בלא גט: **אמר** רבא במקום שאין כותבין בתובה עסקינן. מקשים הא במקום שכותבין אין כותבין שובר ובגט פשוט (כ"ב ד' קצה.) אמר ה"ר מתברא דכותבין שובר דאי אין כותבין יאכל הלה ואחי מ"ל אחיי אלא מאי כותבין אבל שוברו יאכל הלה ואחי מ"ל דבא אין עבד ליה לאיש מלוה אלמא דקיבל אותה סברא דכותבין וגרלה דרבא ס"ל כותבין אבל הכא דמייה בעלמא הוא דליכא למשמע מהכא דכותבין שובר: ששם

מה להלן בשבעים ואחד. מימה אמאי לא תני להו לסוטה וזקן ממרא בפ"ק דסנהדרין (דף כ.) בהדי הני דהוו בנ"ד של שבעים ואחד וי"ל משום דגמר של סוטה וזקן ממרא לא היה בבית דין של שבעים ואחד. קשיא דילפינן מזקן ממרא אית לך למימר גבי סוטה שהמקום גורס כמו גבי זקן ממרא ולכך היו מעלין אותה לנשכת הגזית מ"מ שפקו המיס המרים מיום שנגלה סנהדרין ושכה לה בתנות כדאמר בפרק היו בודקין (סנהדרין דף מח.) לפי שלא רצו לדון דיני נפשות לפי שהמקום גורס ובפרק בתרא דמכילתין (לקמן דף מז.) אמרינן דרבן יוחנן בן זכאי הפסיקן וקודם גלות סנהדרין אומר בפרק היו בודקין (שם מח.) דרבן יוחנן בן זכאי תלמיד יושב לפני רבו היה ולא מקרי רבן וגרלה לאיזה לא היה מעבב ואם לא היו מאיימין כלל אעפ"כ היתה שותה הילכך היתה נוהגת אפי' לאחר גלות:

לא עבר זר בתוכם. פירש ר"י(ז) בשם רבי שמואל שרלאונן ויהודה בחלוקת יחזקאל שרלאונן ויהודה שכנים: **שמעת** מינה כותבין שובר. מימה והא הכא לא אפשר בלא שובר אם היא אומרת אבדה כתובתי ומה יכוף אותה להחזיר כתובתה בשלמא לוה בעלמא מעכב הפרעון עד שיחזיר מלוה את השטר אבל כאן אין פרעון שהרי כאן אבדה כתובתה והיכא דלא אפשר דברי הכל כותבין וי"ל שהיה יכול לעכב את הגט אלא עד שתחזיר לו הכתובה אבל תמיה ליפוש מאי דמסיק במקום שאין כותבין כתובה כותבין שובר למה לי למיכתב שובר יקרע הגט וימצוה עליו גיטא דגן דקרעינהו לא משום דגיטא פסולא הוא אלא דלא תהדר ותגבי ביה זימנא אחריתי דאלמרינן בפ' הכותב (כתובות דף פט.) ובפרק קמא דבבא מציעא (דף יח.) וי"ל דהכא מיירי מן הסכנה ואילך דאמר בפרק הכותב (כתובות דף פט.) דגובה בעדי גירושין אפילו בלא גט: **אמר** רבא במקום שאין כותבין בתובה עסקינן. מקשים הא במקום שכותבין אין כותבין שובר ובגט פשוט (כ"ב ד' קצה.) אמר ה"ר מתברא דכותבין שובר דאי אין כותבין יאכל הלה ואחי מ"ל אחיי אלא מאי כותבין אבל שוברו יאכל הלה ואחי מ"ל דבא אין עבד ליה לאיש מלוה אלמא דקיבל אותה סברא דכותבין וגרלה דרבא ס"ל כותבין אבל הכא דמייה בעלמא הוא דליכא למשמע מהכא דכותבין שובר: ששם

וקטליאות נזמים וטבעות [א]מעבירין ממנה כדי לנוולה [ב]ואחר כך [ג]מביא חבל מצרי וקושרו למעלה מדדיה [ד]וכל הרוצה לראות בא לראות [ה]חוץ מעבדיה ושפחותיה מפני שלבה גם בהן [ו]וכל הנשים מותרות לראותה שנאמר [ז]ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה כזמתכנה: **גמ'** מנהני מילי א"ר חייא בר גמדא א"ר יוסי בר' חנינא אתיא תורה תורה כתיב הכא [ח]ועשה לה הכהן את כל התורה וכתיב התם [ט]על פי התורה אשר יורוך מה להלן בשבעים ואחד אף כאן בשבעים ואחד: ומאיימין עליה וכו': [י]ורמינהו [יא]כדרך שמאיימין עליה שלא תשתה [יב]כך מאיימין עליה שתשתה אומרים לה בתי אם ברור לך הדבר שטהורה את עמדי על בורייך ושתי לפי שאין מים המרים דומין אלא לסם יבש שמונח על בשר חי אם יש שם מכה מחלחל ויורד אין שם מכה אינו מועיל כלום [יג]לא קשיא כאן קודם שנמחקה מגילה כאן לאחר שנמחקה מגילה: ואומר לפניה וכו': ת"ר [יד]אומר לפניה דברים של הגדה ומעשים שאירעו בכתובים הראשונים כגון [טו]אשר חכמים יגידו ולא כחדו מאבותם יהודה הודה ולא בוש מה היה סופו נחל חיי העולם הבא ראובן הודה ולא בוש מה היה סופו נחל חיי העולם הבא ומה שכרן מה שכרן כדקא אמרינן אלא מה שכרן בעולם הזה [טז]להם לבדם נתנה הארץ ולא עבר זר בתוכם בשלמא ביהודה אשכחן דאודי דכתיב [יז]ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני אלא ראובן מנלן דאודי [יח]דא"ר שמואל בר נחמני אמר ר' [יט]יוחנן מאי דכתיב [כ]יחי ראובן ואל ימות [כא]וזאת ליהודה כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון עד שעמד משה ובקש עליו רחמים אמר לפניו רבש"ע מי גרם לראובן שהודה יהודה [כב] וזאת ליהודה [כג] מיד [כד]שמע ה' קול יהודה על איבריה לשפא ולא הוה קא מעיילין ליה למתיבתא דרקיעא [כה]ואל עמו תביאנו ולא הוה קא ידע משקל [כו]ומטרה בשמעתא בהדי רבנן [כז]ידיו רב לו לא הוה קא סלקא ליה שמעתא אליבא דהילכתא [כח]ועזר מצריו תהיה בשלמא יהודה דאודי כי היכי דלא תישרף תמר אלא ראובן למה ליה דאודי [כט]והאמר רב ששת [ל]חציף עלי (בר ישראל) דמפריט חטאיה כי היכי דלא ליחשדו אחורי [לא]: אם אמרה טמאה אני וכו': [לב]שמעת מינה כותבין שובר אמר אביי תני מקרעת א"ל רבא והא שוברת קתני אלא אמר רבא במקום שאין כותבין כתובה עסקינן: ואם אמרה טהורה אני מעלין אותה לשערי מזרח: מעלין אותה התם

וקטליאות. מכשיט הוא כמין מלי עיגול פתוח וקוגרת בו את מלוקה ומקיף את גרונה מן הלדדין: **חכל סמלרי.** עשוי מלורי דקל מקיב הגדל סביב הדקל וכרוך עליו: **וקושר למעלה מדדיה.** כדי שלא יסמטו נגדיה לאחר: **שלבה גם בה.** כשאדם רואה בני כיתו דעתו מתגברת עליו ולא תירא ולא תודה ואנו מבקשין שתודה ולא יתמה שם הקדש על המיס: **וכל הנשים מותרות לראותה.** לקמן(מ) פריך והא תנא ריש כל הרוצה לראות בה רואה ואפילו אנשים: **ונוסרו כל הנשים.** מקרא הוא ביחזקאל: **גמ' מנא הני מילי.** דנעיל ב"ד הגדול נהי דבירושלים בעינן להשקותה כדכתיב והעמיד הכהן את האשה לפני ה' (פ) אבל ב"ד הגדול דהיינו שבעים ואחד מגלן דלא נתכשרו בה אחד מעני בחי דיינן שהיו שם של עשרים ושלשה אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח העזרה כדאמר בסנהדרין (דף פו:): **מה להלן.** בזקן ממרא: **בשבעים ואחד.** דכתיב (דברים יז) מן המקום ההוא מקום מיוחד דהיינו לשכת הגזית שאפילו מגלן אבי פני והמרה עליהן יליפינן מיניה דאין המרלאנו המרלאה (סנהדרין דף יד:): **עמדי על בורייך.** היומבי על נקיותיך: **קודם שנמחקה מגילה.** כדי שלא יאמה הסם מאיימין שלא לשתות ואחר שנמחקה אומרים לה דברי תנחומין לשתות אם נקיה היא כדי להתירה לבעלה שלא תירא מן המים ותאמר טמאה אני והיא טהורה ותוליא לעז על עצמה ועל בניה: **ככתובים הראשונים.** דדברים הכתובים בתורה שנעשו בימים הראשונים כגון הגדה זו אשר חכמים יגידו ויודו על חטאם ולא כחדו עונם מאבותיהם ומי הם ראובן נמעשה בלהה כדלקמן ויהודה במעשה תמר לקה ממני: **לם לבדם נתנה הארץ.** יהודה זכה למלכות בתוספתא' דברכות (פ"ד) לאונן נטל חלק תחילה בארץ בעבר הירדן: **ולא עבר זר בתוכם.** דרש רבי תנחומא אימתי לא עבר זר בתוכם כשבא משה לברכן: **יחי ראובן וזאת ליהודה.** אין לך ברכה כל השבטים מתחלת וחלת חוץ מזו: **עצמותיו של יהודה מתגלגלין בארון.** עצמות כל השבטים מהלרים והוא שאמר יוסף והעליתם את עצמותי מזה אתכם (שמות יג) עם עצמותיכם והיו עצמות כל השבטים שלבן קיימת ויהודה איבריו מתפרקין ומתגלגלין בארונו מפני שגידה את עצמו בערבונו של בנימין וחטאתי לך כל הימים (נרלאשית מג) אפי' לעולם הבא ומהכא נפקא לן (מכות דף יח:) [לא]גידוי של חכם אפילו על תנאי הוא בא: **מי גרם לראובן שיודה.** כמעשה יעוני אביו: **יהודה.** שהודה כמעשה תמר. וכן היה מסורת בידיהם ומדרש אגדה דר' תנחומא כשאמר יהודה לדקה ממני עמד לראובן ואמר בגלגלתי יעוני אבי ועבשיו יחי לראובן שלבו קיימת כאילו הוא חי וזאת ליהודה בחמיה שעצמותיו מגולגלין: על איברי לשפא למקום שנתקו משם כמו דשף מדובתיה: מאן דמפרש חטאיה. והתם (ביומא פ"ו) דמי כתוב אחר אומר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וכתוב אחר אומר ימודה ועזוב יירחם. לא קשיא כאן בחטא המפורסם טוב לו להודות לרבים (ב) דנראה שאינו כלם בדבר. ש"מ מסתני' בוחבין שובר ופולגתא היא (בב"ב ק"ע). **רבא** אמר במקום שאין כותבין. יקשה דהא רבא נופא אמר בגט פשוט דכותבין שובר משום דעבד לוה לאיש מלוה והכא משמע דליה ליה. וי"ל דאית ליה דכותבין והא דקאמר הכא במקום שאין כותבין דיחוי בעלמא הוא כלומר מהא לא תפשוט מידי דאיכא לאוקמא במקום שאין כותבין:

ז) נראה דל"ל מי שיתכנס אבל נחטא שאינו מפורסם נייב לו שלא יגנה חטאו דאם החטא נראה שהיא נכנס בדבר.

עין משפט נר מצוה

לח א מי"ב פ"ג מהלי' סוטה הלכה ד סמג עשין טו:
לט ב מי"ב שם הלי' יא:
מ ג מי"ב שם הלי' ט:
מא ד מי"ב שם הלי' ו:
מב ה מי"ב שם הלי' ה:
מג ו ז מי"ב שם פ"יד הלי' ה סמג שם:
מד ח מי"ב שם פ"ג הלכה כ:
מה ט מי"ב שם הלי' ה משנה הלכה ה וטוש"ע א"ח סי' תרז סעיף ג בהג"ה:

תורה אור השלם

1. והשבתי זמה מן הארץ ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה כזמתכנה:
יחזקאל כג מח
2. אז איש אשר יעבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והעמיד את האשה לפני יי ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת:
במדבר ה ל
3. על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל:
דברים יז יא
4. אשר חכמים יגידו ולא כחדו מאבותם:
איוב טו יח
5. להם לבדם נתנה הארץ ולא עבר זר בתוכם:
איוב טו יט
6. ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני כי על כן לא נתתיה לשלה בני ולא יסף עוד לדעתה:
בראשית לח כו
7. יחי ראובן ואל ימת ויהי מתיו מספר:
דברים לג ו
8. וזאת ליהודה ויאמר שמע יי קול יהודה ואל עמו תביאנו ידיו רב לו ועזר מצריו תהיה:
דברים לג ז

תוספות שאנין

לבדם נתנה הארץ פ"ה יהודה זכה למלכות בתוספתא דברכות (פ"ד) קאמר דראובן נטל חלה חלק בעבר הירדן: היו עצמותיו מגולגלין פ"ה איבריו היו מתפרקין בארונו מפני שנדה את עצמו בערבונו של בנימין וחטאתי לך כל הימים אפי' לעולם הבא ומהכא נפקא לן גידוי של תלמיד חכם אפילו על תנאי בא ל"ה: מי גרם שיודה יהודי פ"ה דאמרי' במדרש ר' תנחומא בשעה שאמר יהודה צדקה ממני אמר ראובן גם אני בלבלתי יצועי אבי ועכשיו יחי ראובן שלבו קיימת כאילו הוא חי וזאת ליהודה בחמיה שעצמותיו מגולגלין: על איברי לשפא למקום שנתקו משם כמו דשף מדובתיה: מאן דמפרש חטאיה. והתם (ביומא פ"ו) דמי כתוב אחר אומר אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וכתוב אחר אומר ימודה ועזוב יירחם. לא קשיא כאן בחטא המפורסם טוב לו להודות לרבים (ב) דנראה שאינו כלם בדבר. ש"מ מסתני' בוחבין שובר ופולגתא היא (בב"ב ק"ע). **רבא** אמר במקום שאין כותבין. יקשה דהא רבא נופא אמר

מסורת הש"ס

(א) עיילוכין נח. [ועי' תוספות לקמן מ: ד"ה ואחר"כ], (ב) [מוספתא פ"ח], (ג) ב"ק לב. מכות יח: ע"ש, (ד) [ל"ל יוכתן וכ"ל בע"ז], (ה) [ל"ל ולמיטרת כך פיתח בכתלותם פ' מקן מי' ל], (ו) ברכות לד: ע"ש, (ז) [כתובות פט. עוד שם מז: ע"ש], (ח) [דף מ:], (ט) [במדבר הן], (י) [ל"ל נידוי על מנאי לריך הפרה],

הגהות הב"ח

(מ) גמ' מי גרס לראובן שהודה יהודה. ג"כ מתני' הסוס' כפ' המוכל דף ל"ב מע"ג ואמר נמדבר ושב לאונן אל הנור מלמד שבא משקו ומתעניתו על שבלבל יצועי אביו וזה היה קודם מעבה תמר מ"מ לא הודה ברבים עד אחר שהודה יהודה עכ"ל: (ב) שם חאת יהודה שתא כל"ל ותיכה מיד נמחק: (ג) שם דלא ליתבדו מאוחי בהדיה: (ד) רש"י ד"ה למתיבתא לישיבה של מעלה הס"ד ואח"כ מ"ה למשקל ובו' ולימן עם שאר חכמים הס"ד: (ה) ד"ה מאן ובו' שאינו בוש ונגבלה: (ו) תוס' ד"ה לא וכו' פירש ר"י. ג"כ וכן פי' רש"י כאיוב ט"ו ועי"ש:

גליון הש"ס

גמ' ורמינהו כדרך שמאיימין עליה. עיין לקמן דף יד ע"ב תוד"ה לא משום.

מוסף רש"י

מאי דכתיב יחי ראובן ואל ימות וזאת ליהודה. מה ראה לסמוך יהודה לראובן ומה ראה להתחיל בלאון חלת ליהודה, אלא לפי שהיו עצמות כל השבטים שלבן קיים ושל יהודה מגולגלין, אמר לאון זה יחי לראובן, כלומר לראובן שלבו קיימת כאילו הוא חי מ, וחלת תהיה ליהודה שהם מגולגלין (מכות יא:) עצמות כל השבטים יצאו מתלרים ונשאום בניהם במדבר, וחזו שאמר יוסף לאחיו (שמות יג) והעליתם את עצמותי מזה אתכם, עם עצמותיכם (שם) כל השבטים יצאו עצמותיהם ממלרים ונקברו בארון יעקב, שנאמר והעליתם את עצמותי מזה אתכם, משמע שאף עצמותם העלו, ולא נכתב יוסף אלא להודיעך שכחו של מלה, שכל ישראל מתעסקין בקבר יוסף והוא עסוק בכלום (ב"ק צב.). מגולגלין בארון. לא היה שלבו קיימת ומתוכרת מפני ידיד דקאמר ליה ליעקב (בראשית מג) אם לא הביאותיו אליך והצבתי לך כל הימים, ואע"פ שנתקיים הבטלה, נפקא לן בנמקבת מכות (יא:) קלות מכם אפילו על מנאי היה בלה (ב"ק צב.). **לשפא.** נכנס כל עלם ונתחבר למקומו שלף משם. לשפא, אשלייר שדומה בלע"ז, כמו (חולין חב:) שף מדובתיה (ב"ק צב. וכנ"ל מכות יא:). **משקל ומטרה.** ליטא ולימן: **ידיו רב לו.** יהא לו נלמון לריב ריבו. והאי דכתיב ידיו לשון מלחמה הוא מלחמתה של תורה: **אליבא דהילכתא.** לא היה זוכה לומר דבר המתקבל: **מאן דמפריט חטאיה.** לרבים גרלה שאינו (ב) נכלם בדבר: **דלא ליחשדו אחורי.** שלא יהו אחרי נחשדין מאיתיהם: **שמע מינה כותבין שובר.** ופולגתא דרבי יהודה ורבי יוסי היא בגבא בתרא (דף קע:) דקאמר רבי יהודה אין כותבין שובר אלא יקרעו את השטר דאם כן לריך זה לשמור שוברו מן העכברים: **תני מקרעת.** שטר כתובה: **במקום שאין כותבין כתובה.** אלא סומכין על תנאי בית דין שתקנו לבתולה מאתים ולאלמנה מנה וכשמגרשה מוליאה גיטה וגובה בה וכשנתאלמנה מביאה עדי מיתה וגובה והתם כיון דלא אפשר מודי רבי יהודה שכותבין שובר דטוב לו שיהא בידו קלת לראיה שפרע כדי שלא תחזור ותביע עדי מיתה אחרים בבית דין אחר ותתבענו: התם

יפי כח גריב רינו לעצמו נגד חבריו (שם). **לא הוה קא סלקא ליה.** כלומר לא היה עולה בידו לומר שמעתתא אליבא דהלכתא, לא היה מסייעא מילתא לומר מילתא דתהי הלכתא כוותיה (ב"ק צב.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com